Jaarverslag 2014

In memoriam Els Borst.

2014 was een bijzonder dynamisch jaar voor de NVVE. Nieuwe diensten zoals spreekuren en online wilsverklaringen zijn gestart; de NVVE voerde campagne voor hulp bij zelfdoding en voor wilsverklaringen; het ledenaantal steeg spectaculair, onder andere door grote belangstelling voor de niet-reanimerenpenning. Intern namen twee betaalde telefonisten de taken van de vrijwilligers bij de telefoondienst over en mede daarom heeft het kantoor een flinke verbouwing moeten ondergaan.

Het plotselinge overlijden van op Els Borst 10 februari heeft de NVVE zeer geschokt. Voorzitter Margo Andriessen sprak een aangrijpend afscheidswoord tijdens de herdenkingsbijeenkomst in Utrecht. Tot het einde was Els Borst een actief pleitbezorgster van eigen regie aan het levenseinde. Op 24 december overleed Truus Postma, erelid van de NVVE. De stervenshulp die zij gaf aan haar moeder in 1972 was de aanleiding tot het eerste euthanasieproces in Nederland en leidde tot de oprichting van de NVVE.

Campagne 'Een mooie dag voor je wilsverklaring'

Ondanks dat 95% van de 55-plussers in Nederland een positieve houding heeft ten opzichte van wilsverklaringen over het levenseinde, zoals het behandelverbod en het euthanasieverzoek, heeft slechts 14% wilsverklaringen opgesteld. Daarvan heeft niet meer dan eenderde – dus 5% van de Nederlanders boven de 55 – de wilsverklaring daadwerkelijk met de arts besproken. Dit blijkt uit onderzoek dat de NVVE dit jaar liet uitvoeren.

De NVVE wil het belang van het tijdig opstellen en bespreken van de wilsverklaring benadrukken, en voerde daarom campagne onder het motto: 'Elke dag is een mooie dag voor je wilsverklaring'met televisiespots uitgezonden bij de publieke omroep. De NVVE heeft 3 september uitgeroepen tot de Dag van de Wilsverklaring en zal voortaan jaarlijks op deze dag de wilsverklaring onder de aandacht brengen. Sinds dit jaar is het voor NVVE-leden mogelijk om de wilsverklaring digitaal op te stellen onder 'Mijn NVVE' op de website en uit te printen.

In augustus startte de NVVE Spreekuren Wilsverklaringen op 31 locaties in Nederland. Het NOS-journaal gaf de primeur in de media en de spreekuren liepen vrijwel meteen vol. Veel leden hebben behoefte aan ondersteuning bij het opstellen van de wilsverklaringen. Zij kunnen met hun vragen terecht op het Spreekuur. De reacties van de bezoekers zijn zeer positief en inmiddels zijn de Spreekuren uitgebreid met een telefonisch spreekuur.

Beelden uit de televisiespot.

De eerste studiedag Niet Reanimeren.

Mediaandacht zorgt voor veel nieuwe leden en veel uitgaande post.

Studiedag Niet Reanimeren

In 2007 introduceerde de NVVE de niet-reanimerenpenning. Inmiddels zijn er meer dan 30.000 penningen aangevraagd. Als uitgever van de penning organiseerde de NVVE op 13 juni de eerste studiedag Niet Reanimeren. Daarbij waren 181 professionals uit de zorg aanwezig. Petra de Jong en Hugo van der Wedden, verpleegkundige en medisch socioloog spraken over wettelijke en sociale kaders. Uit gesprekken tussen penningdragers en hulpverleners bleek dat de niet-reanimerenwens voor de hulpverleners soms moeilijk te accepteren is.

In augustus publiceerde het Algemeen Dagblad een interview met een drager van de niet-reanimerenpenning. Vervolgens namen andere media het bericht over, wat zorgde voor nog meer interviews in kranten en op de televisie. Dit had tot gevolg dat er aan het einde van de zomer net zo veel penningen werden besteld als normaal in een jaar.

In het najaar kwam in het nieuws dat een 91-jarige vrouw haar niet-reanimerenwens op de borst heeft laten tatoeëren. Bij de NVVE kwamen hierover veel vragen binnen. Hoewel minister Schippers daarop stelde dat elk reanimatieverbod in schrifttekens geldig is, is de NVVE-penning bekend bij de hulpdiensten. Bovendien zijn de dragers van de penning goed voorgelicht over de gevolgen. Daarom adviseert de NVVE de penning te dragen bij de wens niet gereanimeerd te worden.

Week van de Euthanasie

De aftrap voor de Week van de Euthanasie in februari werd gegeven door Suzanne van de Vathorst, die met het uitspreken van haar oratie ‘De goede dood’ haar benoeming tot bijzonder hoogleraar van de laatste levensfase en van sterven aanvaardde. De NVVE heeft deze leerstoel ingesteld bij het AMC van de Universiteit van Amsterdam. ‘Wat mensen ook onder een goede dood verstaan, het belangrijkst is dat mensen de ruimte krijgen om te sterven hoe zij zelf willen’ stelt van de Vathorst. Ook wijst zij op misverstanden die onder artsen bestaan over euthanasie, zoals ‘er moet een wilsverklaring zijn’ of ‘de patiënt moet eerst alle mogelijke therapieën ondergaan voordat euthanasie verleend kan worden’.

In het kader van de campagne Hulp is geen Misdaad, die werd gestart als steun aan Albert Heringa die zijn moeder hielp sterven, organiseerde de NVVE publieksdebatten over hulp bij zelfdoding. Het slotdebat was tijdens de Week van de Euthanasie in Rotterdam (21 februari). Daar werd de ‘Routewijzer naar verandering’ met handvatten voor legalisering van hulp bij zelfdoding door niet-artsen overhandigd aan Pia Dijkstra (D66) en Linda Voorman (Groen Links). Criteria zoals zorgvuldigheid, onbaatzuchtigheid, transparantie en toetsbaarheid moeten onderdeel worden van wetgeving. Hoe dit verder wordt ingevuld, laat de NVVE aan de politiek over.
In 2015 zal het hoger beroep in de zaak Heringa dienen. Willem Anker, advocaat van Albert Heringa, stelde dat men ‘over tien jaar zal constateren dat de zaak Heringa uiterst belangrijk, zo niet baanbrekend is geweest’.

NVVE-Jongeren

In januari was de eerste NVVE-Jongerendag in Utrecht. Zo'n 200 leden jonger dan 40 kwamen voor het eerst bij elkaar en discussieerden over wat de NVVE kan betekenen voor jongeren. De jongeren hebben een eigen pagina op facebook (NVVEjongeren) en worden regelmatig gevraagd om interviews in de media. Sinds het najaar organiseren de jongeren 'Café Doodnormaal' in diverse studentensteden, waar zij op een informele manier gesprekken over sterven voeren.

Symposium over dementie

Veel NVVE-leden maken zich zorgen over dementie en willen van te voren keuzes maken over hun levenseinde. In 2013 werd euthanasie bij dementie 97 keer uitgevoerd, bijna in alle gevallen in een vroeger stadium van deze dodelijke ziekte. In 2012 was dit nog 42 keer.
Euthanasie bij dementie mag ook in een gevorderd stadium, als de patiënt eerder een wilsverklaring heeft opgesteld en besproken met de arts. Dit benadrukte minister Schippers meerdere malen.
Doordat de toetsingscommissie de casussen openbaar maakt, leren artsen dat euthanasie bij gevorderde dementie kan. Tijdens het symposium bleek dat sommigen vinden dat je een arts niet kan belasten met deze vraag. De levenseindekliniek voert af en toe euthanasie in het beginstadium van dementie uit. Het is een ingewikkeld onderwerp dat de komende jaren zeker actueel blijft.
De Paul van Eerde-Award werd dit jaar uitgereikt aan Paul-Jeroen Verkade van Netwerk Dementie. De NVVE zal in 2015 samen met hem een trainingsdag organiseren voor casemanagers dementie, verpleegkundigen die demente mensen die nog thuis wonen begeleiden. Zij worden getraind om euthanasie bespreekbaar te maken en te ondersteunen bij een doodswens.

Jonge NVVE-leden op de eerste jongerendag.

Dominee Gremdaat over 'verder gaan dan je eigenlijk wilde' op het NVVE-Symposium dementie.

Dick Swaab spreekt op het NVVE-Symposium dementie.

Commissie van wijzen buigt zich over voltooid leven

Minister Schippers stelde dit jaar een 'commissie van wijzen' in die de juridische mogelijkheden van hulp bij zelfdoding aan mensen die hun leven voltooid achten onderzoekt. Deze adviescommissie staat onder leiding van Paul Schnabel en zal in de zomer van 2015 met een rapport komen. De NVVE voorziet de commissie van informatie en expertise over voltooid leven. Het volgende symposium in november 2015 zal gaan over voltooid leven.

Minister Schippers spreekt de bezoekers van het NVVE-Symposium toe.

Hoorzitting in Tweede Kamer over euthanasie in de psychiatrie

In 2013 is 42 keer euthanasie uitgevoerd op verzoek van psychiatrisch patiënten. In 2012 was dit 12 keer en eerder nog minder. Het lijkt erop dat psychiaters een andere houding aannemen ten opzichte van de doodwens van hun patiënten. Ook lijkt de richtlijn uit 2009 van de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie (NVvP) breder bekend te zijn. Toch verzoeken jaarlijks ongeveer 500 psychiatrisch patiënten om euthanasie en maken 50 van hen veelal op gruwelijks wijze een einde aan hun leven. In het voorjaar organiseerde de Tweede Kamercommissie voor Volksgezondheid een hoorzitting over euthanasie in de psychiatrie. Petra de Jong sprak namens de NVVE. Zij vertelde over het grote lijden dat er is en dat tot nu toe alle uitgevoerde gevallen van euthanasie als zorgvuldig zijn beoordeeld door de toetsingscommissie. Helaas is het niet gelukt de Steungroep Psychiaters onder te brengen bij de NVvP, die hier geen noodzaak toe zag.

In het algemeen lijkt het zo dat artsen de ruimte van de wet steeds beter gebruiken. In 2013 werden er 4829 gevallen gemeld, in 2012 was dit 4188 en in 2011 3695.

België

Het Belgische parlement keurde een verandering in de euthanasiewet toe, waardoor daar nu ook kinderen om euthanasie kunnen vragen. In Nederland kan dit vanaf 12 jaar, met instemming van de ouders. De NVVE kent geen gevallen van kinderen die om euthanasie verzoeken.
Een Belgische gedetineerde zou euthanasie krijgen omdat hij ondraaglijk en uitzichtloos lijdt en niet naar Nederland mag voor behandeling. Begin 2015 werd de euthanasie alsnog geweigerd.

Right to Die Conference in Chicago

In september vond in Chicago in de Verenigde Staten die internationale Right to Die Conference over euthanasie en het zelfgekozen levenseinde plaats. Directeur, voorzitter en het hoofd Communicatie waren namens de NVVE aanwezig. Nederland wordt nog steeds gezien als voorloper in de legalisering van euthanasie. Toch onderzoekt elk land op een eigen manier hoe stervenshulp daar te realiseren en legaliseren is. De NVVE is uitgenodigd om in 2016 het wereldcongres te organiseren in Nederland.

De NVVE laat zich zien

Met een nieuwe mobiele beursstand staat de NVVE steeds meer beurzen, zowel voor het grote publiek als voor professionals. De 50 Plusbeurs, beurzen voor psychiaters, artsen, co-assistenten en verpleegkundigen staan elk jaar op de agenda. Ook geeft de NVVE jaarlijks 170 lezingen aan belangstellenden. Mensen die van hardlopen houden kunnen bij de NVVE een T-shirt bestellen met de tekst 'Omdat ik zelf bepaal wanneer ik finish'.

Tegenstanders van euthanasie in Chicago.

'Moeders springen niet van flats' draait op het jaarlijks congres voor psychiaters.

Deelnemers aan de Dam-tot-Dam loop.

Nieuw: het NVVE-Adviescentrum

In het voorjaar van 2014 werd het 150.000ste lid verwelkomd, inmiddels zijn er al meer dan 160.000 NVVE-leden. De ledengroei zorgt ervoor dat het NVVE-kantoor een slag in professionalisering heeft gemaakt om blijvend goede service te kunnen bieden. De vroegere Ledenondersteuningsdient, Gevolmachtigdendienst en Telefoondienst zijn met de nieuwe dienst Spreekuren bijeengebracht in het NVVE-Adviescentrum. De vrijwilligers die hier werken heten sinds 2014 NVVE-consulenten.
Op het kantoor zijn professionele telefonisten aangenomen die de vele telefoontjes stroomlijnen en er is grondig verbouwd. Tijdens de verbouwing in de zomer was er door berichten in de media plotseling een zeer grote stijging in het aantal leden wat een grote hoeveelheid werk op de ledenadministratie met zich meebracht. Dankzij inzet van extra personeel is dit opgevangen.

Huisbezoek van een NVVE-consulent.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
LEDENAANTAL EINDE JAAR	104.900	108.628	116.558	128.017	140.760	148.217	160.356
STIJGING LEDENAANTAL	1.178	3.728	7.930	11.459	12.743	7.457	12.139
NIEUWE LEDEN	10.188	11.947	16.518	21.293	23.893	19.988	24.540
OVERLEDEN LEDEN	5.235	5.550	5.763	6.311	7.143	7.787	7.488
OVERIGE UITSCHRIJVINGEN	3.775	2.669	2.825	3.523	4.007	4.744	4.913
AANTAL BESTELDE WILSVERKLARINGEN	11.915	16.129	18.306	23.303	26.381	22.002	19.076
WAARVAN DIGITAAL							2.687
AANTAL BESTELDE PENNINGEN	1.356	1.361	1.876	2.987	5.884	5.057	11.901

BATEN en LASTEN

x € 1.000	Resultaat 2014	Begroting 2014	Resultaat 2013
BATEN			
Ontvangsten van leden	3.304	3.090	2.987
Overige baten	533	476	635
Totaal baten	**3.837**	**3.566**	**3.622**
LASTEN			
Communicatie	421	349	242
Relevant	350	318	359
Dienstverlening leden	104	105	72
Inkoop wilsverklaringen	116	149	172
Inkoop NR-penningen	397	195	193
Inkoop publicaties	7	10	19
Bureaukosten	471	424	434
Verenigingskosten	114	155	140
Overige activiteiten	220	272	432
Personeelskosten	1.515	1.589	1.521
Totaal lasten	**3.715**	**3.566**	**3585**
Resultaat	**122**	**0**	**38**

Samenstelling in 2014

BESTUUR • mr. Dr. M.F. Andriessen, voorzitter • mr.A.V. van Nierop/mr.B.L.M. Middeldorp, secretaris • prof.dr. H. Schreuder, penningmeester • dr.D.J.B. Ringoir, auditcommissie • drs.C.M.J.C Pauw-van Doormalen • drs. A.H.B.M. van den Wildenberg • dr.ir.R.D. Woittiez/ drs.C.Leeuwe

BUREAU • **Directie** dr.P.M.de Jong
Secretariaat K. de Ruig • **Staf** R.Helmer/K.M.A. Jansen • L.L.A de Vito • **Adviescentrum** E.Rentema, hoofd • C.J. Bekkering • M.Leidekker • J.A.C.Maliepaard • H.Speerstra • N.M.Viegas • **Communicatie** F.Zonneveld, hoofd • F.E.Boer • S.Hattink • R.van Loon • S.Michelis • A.E. van Ooijen • M.A.H.Peters • M.van der Poel • R.van Rheenen • K.P.M. Scheirlinck • B.C.Vogels • **Bedrijfsvoering** F.P.A.M Janssen/J.E. ten Kate, hoofd • L.F.Boldewijn • J.N. van Dijk • A. el Kehal • E.van der Linden • F.Maaskant • N.Mussche • S.L.Sundermeijer • R.J.M. Veel • R.Willemse

Colofon NVVE, Postbus 75331, 1070 AH Amsterdam
Fotografie: Charlotte Bogaert, Anne Meyer, Bert Strootman
Tekst: NVVE • Vormgeving: Case, Breda

BALANS

ACTIVA x € 1.000	eind 2014		eind 2013	
IMMATERIËLE VASTE ACTIVA				
Software en website		98		52
Vooruit betaalde investeringen		-		21
MATERIËLE VASTE ACTIVA				
Verbouwingen	81		9	
Inventaris	29		24	
Hardware	33		15	
Materiële vaste activa		143		48
FINANCIËLE VASTE ACTIVA				
Effecten		-		686
VLOTTENDE ACTIVA				
Voorraad	37		35	
Vorderingen op leden	57		16	
Overige vorderingen	238		127	
Bankrekeningen	1.666		196	
Spaarrekeningen	2.409		3.099	
Liquide middelen		4.075		3.296
Totaal		**4.648**		**4.282**

PASSIVA x € 1.000	eind 2014		eind 2013	
EIGEN VERMOGEN				
Continuïteitsreserve	1.231		1.672	
Bestemmingsreserve	1.488		999	
Algemene reserve	120		45	
Totaal eigen vermogen		2.839		2.716
KORTLOPENDE SCHULDEN				
Vooruitontvangen contributie	1.366		1.250	
Crediteuren	198		82	
Belastingen en sociale premies	70		75	
Stichting Levenseindekliniek	2		2	
Diverse overlopende posten	173		157	
		1.809		1.566
Totaal passiva		**4.648**		**4.282**

Samenvatting van de door de account goedgekeurde jaarrekening